

Chryścijanskaja

Dumka

BIELARUSKI KATALICKI DWUTYDNIOWIK

№ 4 (130).

Wilnia, 20 lutaha 1937 h.

 Hod X.

== APOSTAL NARODAŨ ==

(U 15-tyja ŭhodki wybaru na Apostalskuju Stalicu Piusa XI).

6. ll. siol. h. skončyłasia roŭna 15 hadoŭ, jak na Apostalskuju Stalicu wybrany sučasny św. Ajjec Pius XI. Nazywajem jaho Apostalam Narodaŭ. Heta nia znača, što jaho papiaredniki hetkimi nia byli i što hetki tytuł tolki jamu naleža. Nie. Usich biskupaŭ, što dahetul zasiadali na

Apostalskaj Stalicy, tak-ža sprawiadliwa možna nazywać apostalami narodaŭ, bo-ž jany sapraŭdy hetkimi jość, bo-ž jany jość najwyšejšymi duchoŭnymi kiraŭnikami ŭsich katalikoŭ roznych nacyjanalnaściaŭ na ŭsim świecie. I Katalicki Kaściol, dzie jamu nie pieraškadžała świeckaja pali-

tyka, idučy za nawukaj Chrystusa i budućy paslušnym swajej najwyšejšaj uładzie św. Ajjcu, da adradžeńnia roznych narodaŭ, da ich postupu i kultury adnosiŭsia prychnlna i pryjazna. Tak naprykład, kali woźmiem narody, jakija adradzilisia ŭžo, ci jakija jašče adradžajucca, jak litoŭcy, irlandcy, ukraincy, sławaki, flandcy i inš., dyk ubačym, jak mnoha da ich adradžeńnia, da ich nacyjanalnej kultury pryčyniłasja katalickaje duchawienstwa, jakoje pracawała dla dabra swajho narodu i barołasja za prawy jaho, budućy ŭ lučnaści z Apostalskaj Stalicaj.

Adnak, kali idzieć ab tytuł Apostala Narodaŭ, dyk jon najbołš adpawiadaje sučasnamu św. Ajjcu Piusu XI. Tak pryjazna i tak sardečna adnosicca da nacyjanalna-kulturnych patreb roznych narodaŭ, jak heta robić ciapierašni św. Ajjec, nie adnosiŭsia ni adzin z jaho papiarednikaŭ.

Znać mowy tych narodaŭ, siarod jakich mieŭ pracawać misyjanar, treba było zaŭsiody i na heta zwaračwali ŭwahu ŭsie papieży. Ciapierašni adnak na heta žwiarnuŭ asab-

liwuju ũwahu, padčorkwajučy, što čym misyjanar lepš zna-je mowu jakoha narodu, tym lepš jon zmoža tam pracawać dla Chrystusawaj sprawy, a hetym samym i dla dabra taho-ž narodu.

Dy bolš taho — sučasny św. Ajciec pazakładaŭ duchoŭnyja seminarijy dla narodaŭ roznych rasaŭ, z jakich pawaychodzili na ksiandzoŭ: indusy, kitajcy, japoncy i nawat čornyja nehry. Jany pracujuć na Chrystusawaj niwie siarod swaich-ža narodaŭ kudy karyśniej za dalokich, pryjeznych z Eŭropy, biełych misyjanaraŭ.

Nia inakš adnosicca św. Ajciec i da nas. Ab hetym wiedajem ad tych bielarusau, jakija ũ jaho bywali i jakija jamu raskazwali ab ciażkim žyćci Bielarskaha Narodu.

Litoŭcy swajo baroniać, a Bielarusy?

Pieraškadžajuć u kaściele pijać palitoŭsku.

U Dziawieniškach niama supakoju ũ kaściele. U dziawieniskaj parafii żywuć: 4154 litoŭcy, 512 palakoŭ i 879 bielarusau. Pawodle ũstanoulenaha paradku ũ parafijalnym kaściele adnu niadzielu pijaucca litoŭskija pieśni, a druhuju polskija, a kazaŭni haworacca kožnuju niadzielu i palitoŭsku i papolsku. Apošnim časam znajšlisia niadobryja i nierazumnyja ludzi, jakija pačali litoŭcam pieraškadžać u ich pieśniach. Ciapierža nawat pajišta ahitacyja, kab susim u kaściele ũ Dziawieniškach wywieści litoŭskuju mowu. („Viln. Ryt.“ № 9 i 11).

Litoŭcy adnak tam za swajo stajać mocna i jak mohuć, tak swaich prawoŭ baroniać. Bielarusau, jakija sami siabie hetkimi ličać, jość tam 879. Jany, praŭda, nastolki ũžo świedamyja, što nie pieraškadžajuć litoŭcam i roznym niaprošanym ahitatarom nie padajucca, ale i swajho nie damahajucca. A čas ũžo ab hetym padumać! U rodnaj mowie lepš malicca, jak u čužoŭ!

Chworyja nerwy.

Wikary z Radunia pryjechaŭ u wiosku Kargaudy da chworaha. Spatkali jany ksiandza, jaki prybyŭ

z Panam Boham, litoŭskaj nabožnaj pieśniaj. Heta ksiandzu nie padabałasia. Jon pierastaŭ spawiadać chworaha i prasiŭ, kab pijać papolsku, bo litoŭskaja pieśnia jaho nerwuje. Ludzi ścichli i ũžo nie pijaćli nijak. („Viln. Ryt.“ №11).

Jasnaja reč, što kali heta praŭda, dyk hetki pamyłkowy pastupak henaha ksiandza možna wytłumačyć tolki chworymi nerwami, bo ludzi majuć prawa malicca kožny ũ swajej rodnaj mowie i — što da mowy — nia ludzi pawinny tasawacca da ksiandza, a ksiondz da ludziej Bielarusy tak-ža majuć prawa spatykać ksiandza swajej bielarskaj nabožnaj pieśniaj i ahułtam malicca ũ swajej rodnaj mowie.

Nia moža z ludźmi razhawarycca.

U siale Miluny, Opsauškaj hm., niadaŭna kaladawaŭ probaršč z Pelikanaŭ, jaki hawaryŭ papolsku, a ludzi palitoŭsku. Z hetaha ničoha nia wychodziła i jany nie mahli jak treba zhawarycca. Tak sama bylo z pacierami i katechizmami. Ureście probaršč pytausia, ci patrebnyja ũ Pelikanach litoŭskija kazaŭni. Ludzi adkazwali, što tak. („Viln. Ryt.“ № 12).

Staraja, jak świet, praŭda, što najlepš da serca narodu pramaŭlaje rodnaja jaho mowa. **M. K.**

Ad. Stankiewič.

Mahnušeŭski i Babroŭski.

(Da wytokaŭ bielarskaha adradžeńnia).

I.

Mahnušeŭski.

(Praciah).

U 1828 hodzie ũ škole bylo 51 wučniaŭ, z ich 35 chłopčykaŭ i 16 dziaŭčynak, uzrostatam ad 7 da 13 hadoŭ. Wučyli ich tam čytać, pisać, ličyć i katechizmu. Šmat kłaŭ pracy kala školy i pamocnik probaršča ks. Pius Harbačeŭski, katory chacieŭ nawučyć sialanskich dziaćiej usiaho taho, čaho wučać pa druhich školach panskich dziaćiej. Jon čytaŭ im kazki Ezopa, polskaha paeta Narušewiča i „Wiadomości brukowe“, katoryja wychadzili ũ Wilni i ũ katorych nia raz pisali ab drennym palažeńni sialan i ab patrebie skasawać panščynu. Chacieŭ jon, jak z hetaha widać, zrabić z sialan dumajučych ludziej. Widać, szkoła miała dobrych ludziej-kiraŭnikoŭ, kali z hetaj školy wyšli i ũmiełyja zastupniki swajej idei; z hetkich wiadomy nam Kaminski, katory, wyraszy, umieła i ščyra atstaiwaŭ prociŭ pana prawy swaich susiedziaŭ, sialan Krošyna.

Wučni hetaj školy, čytajučy toje, što pisali wialikija piśmieńniki, pierażywajučy toje, što i jany,

chacielu hetak sama napisać niešta padobnaje da taho, što čytali i pierażywali. Chłopčyki pačynajuć pisać wieršy, jany to starajucca pisać na spadobu tych aryhinałaŭ, što čytali, to znoŭ probujuć napisać swajo, biaručy toje, što jany sami čuli i bačyli. Z čysła hetkich chłopčykaŭ wiadomy nam tolki adzin, Pawał Bachrym. Budučy ũ školi, jon wielmi spadabaŭ pisać wieršy. Mnoha wieršaŭ z Narušewiča, bajek Ezopa i dr. umieŭ jon na pamiać; pierapisywaŭ, što papadałasia, nia tolki drukawanaje, ale i rukapisnaje*). Paŭluka, načynajučaha dumać, dušyła ciażkaja mużyckaja dola, i hareli wočki, kali pierapisywaŭ słowy i wieršy ab mużyckaj swabodzie. Wiedajučy, što heta ũ druhich krajach možna, tahož žadali jany i ũ siabie.

To peŭna, što Krošynskaja szkoła raźwila świa domaść u sialan. Praca Mahnušeŭskaha padniała i zamožnaść ich. Saŭsim zrazumiela, što jany pawinny byli čwiorda atstaiwać swaje prawy prociŭ ũsich, chto chacieŭ ich narušyć. Skora zjawiłasia patrebnaść hetaha.

Krošyn pierajšoŭ da kn. Antoniny Radziwiłł, katoraja wyšla zamuž za prostaha šlachcica Stanisława Jurahu. Raskazywali, što heta byŭ biedny šlachcic; dziakujučy tolki blizkaj pryjaźni z kniazem

*) Wieršy i pieśni papadali ũ Krošyn roznyimi darohami. Adny bralisia z knih, druhije chadzili ũ rukapisnych zapisač. hetak bylo z wieršam „Razhawor Mužykoŭ“ (Rozmowa Chłopów)

świataja Łuceja — Dziewa i Mučanica.

Kažuč, što padtrymliwać świet, a nawat i najmienišuju reč u jaje isnawańni, wymahaje toj-ža ũsiemahutnaści Božaj, što i akt twareńnia. I Boh twarec, układajučy dumku swaju i plan u reč koźnuju, kładzie tuju-ż dumku i padtrymliwaje jaje i ũwa ũsich dalejšych prajawach isnujučaj rečy. ũsie my zatym znachodzimsia na dałoni Božaj i spańniajem žyćciom swaim wialiki plan, dzieła katoraha Jon nas na świet paklikaŭ. Tut tolki čaławiek różnicca ad inšych tworaŭ tym, što datasoŭwajecca da planaŭ Božych nie kaniešnaściu fizyčnych zakonaŭ pryrody, a dobraj wolnaj wolaj. Inakš kažučy, čaławiek żywie maralna. Pryhladajučysia adnak hetamu maralnemu žyćciu, jakuju tam bačym šyryniu, jakoje bahaćciel! Jość, praŭda, linii ũsim ahulnyja (10 prykazaniaŭ), ale skolki-ż tam i roznejakich asabliwaściami! Nad koźnym čaławiekam Boh maje bolš-mienš inšyja damahańni i koźny z nas służyć Bohu paswojmu. Ščaśliwy, chto zrazumieŭ namieru nad saboj Božyja i achwotna datarnawaŭsia da ich. Jon spońnić sens žyćcia swajho i staniecra ũlasnaściu Božaj naŭsiady ũ radaści wiečnaj. Astajecca pytańnie, jak zrazumieć ścieżki swajho wysokaha praznačeńnia? — Heta Boh sam pakaža čaławiek, pakaža cichim natchnieńniem, abo ludzkim prykladam, ludzkoju radaj, ci šmat inšymi nahodami, spabudzić čaławieka ũwajści ũ hłybinu dušy swajej i tam pačuć hołas Boży.

Maładaja dziaŭčynka Łuceja, čujučy ũ dušy tajomny hołas nieba, nikoha nie pytajučysia, nawat

maci rodnaj nia kažučy, pastanaŭlaje służyć Bohu ũ dziawoctwie praz usio žyćcio dačasnjaje.

Maci dačcy swajej sulila ščaście na inšaj darozie, jana dumala addać jaje zamuż. Budučy ũdawoj spadziawałasia pry zamuźniaj dačcy znajsci sabie padmohu ũ staraści swajej. Dawiedaŭšysia ab tym Łuceja, dumać stała, jak-by tut pierakanać, jak pieramahčy wolu maci. Nia doŭha adnak turbawałasia, bo Boh, što daje poklik čaławiek, dać i sposab prawiaści jaho ũ žyćcio. Maci raptam mocna zachwareła. Leky lekami, a padumać pryjšlosia adwiedać hrob św. Agaty, dzie stolki cudaŭ usialakich dziejałasia. (Łuceja z taho-ż kraju, što i Agata — z Sycylii). Tut pašla doŭhaj malitwy Łuceja zasnula. ũ śnie pakazałasia joj św. Agata i tak da jaje zahawaryła: „Našto prosiš mianie, Łuceja, kali sama ty prysłużycca možaš swajej maci. Dzieła wierytwajej Boh ũžo wiarnuŭ joj zdarouje, bo ũ dziawočym sercy swaim ty jamu miłaje pryhatawala pamieščańnie. Pračnuŭšysia pabačyła Łuceja maci swaju zusim zdarowaj. Tut joj raskazała swoj son i pry-pomniła, jakuju pachwału dała Agata jaje dziawočamu sercu. I takim čynam sprawa žanimstwa Łucei adpała.

Ničym niazwiazanaja, addałasia ũsia dabračyn-naj dziejnaści siarod biednych, niaščasnnych. Bahataja majemać zmianšalaš ũ jaje rukach štoraz bolš. Widziačy ũsio heta, chłopiec, z katorym miela być zaručana, zakipieŭ złościu wialikaj i praz pomstu zrabieŭ danos na Łuceju, jak chryścijanku. Za danosam, reč peŭnaja, pajšoŭ praces sudowy, wynik katoraha nam ũžo lohka pradbačyć.

Idučy na sud Łuceja, mała rupiłasia ab tym, što joj hawaryć prad sudździoj pryjdziecca. ũsia praniataja Ducham Božym, jana hłyboka wieryła ũ natchnieńnie świateje. Nie darma-ż skazana: „Na tuju paru budzie wam dadziena, što hawaryć majecie... Duch światej praz was hawaryć budzie.“ Pa-

Konstantynam Radziwiłłam, aźaniŭsiaz jaho siastroj Antoninaj kala 1822 h. Pryjechaŭšy u Krošyn, Juraha pačaŭ zawadzić asobnyja paradki.

Pieršym čynam patrebawaŭ dokumentaŭ u žycharoŭ Krošyna na toje, ci jany sialanie, ci miaščanie i jakim prawam waladziejuć ziemloj? Šmat chto nazwaŭ siebie miaščanami, mieli dokumenty i pakažali ich Jurazie. Jon, razhledziŭšy ich, skazaŭ sialanam, što dokumenty błaħija i nia majuć siły, nawat sulieŭ wiarnuć raniej zapłačanyja za ich u dwor hrošy. Pry hetym Juraha pačaŭ kamornikami mieryc ziemlu i adbirać jaje siłaj.

ũ hetu sporku ũmiašalašia načalstwa. ũ Jurahi siła była wialikaja. Jaho šwahier kn. Radziwiłł byŭ Nawahradzkim maršałkam šlachty. Doŭha ciahnułasia sprawa. Jana končyłasia ũ Horadni ũ Hubernskim Praŭleńni ũ 1826 hodzie, 29 lutaha, dzie było przyznana, što krošynianie ũsie mużyki, a nie miaščanie i što niapraŭna waladziejuć panskaj ziemloj, nie płaciačy padatkaŭ i nie adbywajučy panščyny. ũ hetaj sprawie mnoha pracawaŭ dla sialan Kaminski, katory raniej wučyŭsia ũ Krošynskaj škole. Byŭ ich chadatajem, adwokatam, pawierannym. Jon-ža i ũ turmie siadzieŭ.

Pastanaŭleńnie Hubernskaha Praŭleńnia wyjšła prociŭ mużykoŭ. Sialanie nie pasłuchali načalstwa. Juraha tady danios Hubernataru, što sialanie buntujucca, dzieła hetaha treba pasłać wojska. Heta było wiasnoj 1828 hodu.

A tady lohka było wyklikać wojska. Byŭ, za dwa hady da hetaha, wydadzien ukaz, pa katoramu zahadywalašia sudzić buntujučych sialan na miejscy wajennym sudom i tut-ža wupańniać pryhawor sudu. Zaćwierdźaje hetki pryhawor Hubernatar, a kali winawatych akažacca bolejš za 9 čaławiek, praz kamitet ministraŭ pryhawor idzie na zaćwierdźańnie samoha Cara, ale ũ ukazie było tak-ža skazana, što pany pawinny wiedać mieru prawoŭ swaich i nie nadużywać ich.

ũ Krošyn pryjechała mnoha načalstwa: hubernatar, maršałak šlachty, za sudździaŭ pryšli ũłany. Sialanie byli pasadźany pad wartu. Inšyja spuźalasia i przyznali prawy pana Jurahi. Ale pašla, pierahawaryŭšy z ksiandzom Mahnušeŭskim, paprawilisia, stali ũpiracca. Pany i načalstwa uzławalisia na ksiandza, što padtrymliwaje mużykoŭ.

Sud byŭ skory, ale nie miłasciwy. ũ im zasia-daŭ sam Radziwiłł, šwahier Jurahi, prezident hrodzka-ha sudu i aficery. Winawacili 12 čaławiek, z hetaha liku 8 krošynskich sialan i 4 čaławieki rozna-ha stanu. 9 było tut-ža zasudźana wajennym sudom, a na troch mieŭsia być jašče pryhawor. Hubernatar byŭ tut-ža, moh-by zaćwierdzić pryhawor sudu, ale dzieła taho, što zasudźanych było bolš za 9 ča-lawiek, to sprawa treba było dawodzić da samoha Cara; dzieła hetaha hubernatar prasiŭ Namiešnika Carskaha brata chutčej pakirawać sprawa da Cara, nawat pamima kamitetu ministraŭ.

čuūšy hetyja słowy, sudździa ździūlena zapytaŭ Łuceju: „Jość-ža sapraŭdy ŭ tabie Duch Światy?“ A ja-na ŭ adkaz jamu: „Čystaje serca jość ŭświatyniaj Ducha Bożaha...“ Tady sudździa z naśmieškaj: „Pa-bačym, ci doŭha ŭ tabie Duch Światy prabudzie, kali prykażam zhańbić dziawoctwa twajo.“

Sudździa prykażaŭ adwiaści Łuceju ŭ dom raspusty na hańbu. Tymčasam, kali tyja padyjšli i chacieli ŭziać jaje, nie mahli anijak skranuć ŭśwatoj z miesca. Padbiehła im bołš ludziej na padmo-hu, ale i jany nie mahli paradzić ničoha. Tady daŭ zahad sudździa żyŭcom spalić Łuceju. Nakłali kru-

hom jaje suchoha drewa, ablili smołoj i padpalili. Łuceja ŭsia apynułaŭsia ŭ płamieńniach, ale ahoń-joj nia škodziŭ. Tut sudździa spaściaroh, što ździū-leńnie narodu lohka pierajści moža ŭ wieru, i za-tym prykażaŭ adciać miečam haławu, što było za-raz i spoŭniena. Stałaŭsia heta ŭ 304 h. Światkujem dzień Łucei 13-ha śnieжня.

Kali ŭświatać—perła najdarażejŭšaja żyćcia ludz-koha, daj-ža nam, Boża, praz zlučnaść z Taboju zdabyć sabie jaje na chwału wiečnuju!

Ks. dr. J. Rešeć.

* * *

*U żyćcia kryżowym pachodzie,
Siarod ciarpieńniaŭ, što nam nie
[šćadzić,
Biełarus ŭ „Dumcy“ radaść
[znachodzie:
„Dumka“ radzić jamu i wiesialić.*

*Dyk z abnowaj jaje my witajem:
Chaj prychoździć jana ŭ našy sioły!
Znieciarpieńniem zaŭsiody čakajem,
A ŭ joj wierš Wietrahonawiasioły.*

*My ŭ uważajma sabie za prymus
Pamahčy, kab štodniowikam stała:
Chaj čytaje jaje Biełarus!
Kab krasoj swajej ŭświet zadziūlała.*

L. L.

Z W O N.

*Zwon cicha rasplyŭsia u dali,
Hramady ludcoŭ prabudziŭ.
Na hołas jahony paŭstali:
Čas molbaŭ ŭžo nadchadziŭ.
Udaryła recha u chwojki,
Liść dreŭcaŭ niaśmiela dryżyc;
Paruŭšyŭsia tak-ža dub bojki,—
Narod da ŭświatyni ŭśpiašyc.
Zwon—dziŭny pryjaciół narodu,
Jon znaje duš našych čućcio.
Bjeć, zwonić u koźnu naħodu
Pa notach, što pišyc żyćcio.
Wasil Krywičanin.*

U Biełarusau Katalikou.

Ahulny schod T-wa „Bieł. Kat. Wydawiectwa“. 14 lutaha adbyŭsia ahulny hadawy schod Bieł. Katalickaha Wydawiectwa, na jakim ustupajučy ŭrad zdaŭ sprawazdaču i byŭ wybrany nowy ŭrad. Skład uradu astaŭsia stary, tolki na miesca Ks. W. Hadleŭ-skaha wybrany Ks. J. Hermano-wič, jak wolny siabra.

Katalickaj Akcyi dla Biełarusau nie začwierdzili. Urad Katalickaj Akcyi dla Biełarusau atrymaŭ niadaŭna pawiedamleńnie Archid. Instytutu, u jakim skazona, što Kat. Akcyja dla Biełarusau nie začwierdzana. Słowam, ciażka biełarusam żywiecca.

Biełaruskaja chronika.

Zabaranili lekcyju. 7 II siol. Ks. Ad. Stankiewič mieŭsia pračy-tać publičnuju lekcyju na temu: „Prac. M. Babroŭski i biełaruski adradźenski ruch“. Starasta m. Wilni, paklikajučysia na „względy bezpieczeństwa publicznego“, pra-čytać hetu lekcyju zabaraniŭ.

Rewizii. 10. II siol. palicyja zra-biła rewiziju ŭ wiedamych biełaruskich narodnych dziejačou: inż. Ad. Klimowiča i ŭ red. J. Paźniaka. U wyniku rewizii, u pamieščańni redakcyi „Wiadomości Biełoruskich“ zabrali šapirahraf (pamna-żalnik), ułasnaść inż. Ad. Klimowiča.

Sud nad red. J. ŭtowičam. Na 9. II była naznačana sudowaja sprawa red. J. ŭtowiča za adna-dnioŭku: „Za rodnuju ŭskolu!“ Sprawu mieŭ razhladać Wil. Haradzki Sud. Sprawa adłożana.

Sud nad „Biełaruskaj Kryni-caj“. 25 II sioleta ŭ Wil. Haradz. Sudzie budzie razhladacca sprawa apošniaje kanfiskaty i zawiešań-nia „Biełaruskaj Krynicy“. Abwi-

nawačany za hetuju kanfiskatu red. Ad. Dasiukiewič.

Biełarusy ŭ Waršawie. Sta-rańniem biełaruskaj kalonii ŭ War-šawie 6. II siol. u zali Waršaŭskaj Filharmonii byŭ sarhanizawany biełaruski wiečar, pryświačany bieł. pieśni i muzycy.

„Калосьце“—biełaruski litaraturna-nawukowy časapis, užo dru-kujecca i niezadoŭha wyjdzie. Ča-sapis hety wychodzić raz u try miesiacy.

Nowyja lekary biełarusy. Sio-leta skončyli medycynu dwa biełarusy W. Wojtenka i W. Tumaš, jakija 15 lutaha złażyli lekarskuju prysiahu.

„Самапомач—Samapomač“—biełaruski papularna-haspadarski časapis wychodzić pabolšany for-maj i abnoŭleny źmiestam. U us-tupnym artykule miż inšym čyta-tajem: „časapis budzie wychodzić čaściej jak raz na miesiac tolki tady, kali koźny čytač zaraz-ža wyśle hadawuju padpisku“. Spa-dziajomsia, što za hetym zasta-noŭki nia budzie, bo časapis he-ty sapraŭdy cikawy i paważny.

List z Arhientyny.

U Arhientynie raźwiwajecca wielmi šybka Katalickaja Akcyja, ale tak-ža i kamunisty nia śpiać. Našy ludzi żywuć najbiadniej z usich, i mnohija zabywajecca ab Bohu, bo jazyka nie rozumiejuć, dyk i ŭ kaścioł nia jduć. Ale mnoha jość ludziej dobrej woli, što jduć na ŭś. lmsu koźnuju nia-dzielu, dyk i Boh ich bahasławić. Ciapier tut leta: wielmi horača. Źadaju dla „Chryśc. Dumki“ ŭsia-ho najlepšaha! Kłaniajusia ŭśim Biełarusam.

Waš u Chryście

4.1.37.

Alfons Padziawa.

WASILKI

Addziel dla dzieci.

Dla mamy.

Spatykajem wiasnu:
Pośle doŭhaha snu,
Pośle ciazkaj zimy nadychodzie:
Busiel wun klekatun,
Wiasny peŭny ųwiasun,
Razam z soncam z spačynku wy-
[chodzie.

U swajej staranie,
Na swajej baranie,
Jon paprawić hniazdo swajo choča:
Pyraj, moch i łamok
Cely Boży dzianiok
Biez spačynku wałoča j wałoča.
Jon pa łuzie idzie,
Pa rasie, pa wadzie,
Śled u śled za im cień jaho
Nad kryničkaj łatać [mkniecca.
Pačala krasawać:
Žoŭtym koleram k' dzieciom śmia
Čutna—pčołki ųwiniac, [jecca.
Dzietki ųžo hamaniac,
Bač, pa kwietki na łuh wybiahajuć:
I pajšli hramadoj,
Pa łuzie ųpieraboj,
Chto kudy—rwać łataci śpiašajuć.
Jak narwiom, dyk tahdy
Padaljom im wady,
I na woknach razstawim wiazanki:
Załatataja łatać
Budzie ų woknach zijać —
Miž wiazanak twar našaje mamki.
Krapiŭka.

Śpiačyja rycary.

Budučy raz u Daŭhinawie na kirmašy, čuŭ ja, jak sialanie miž saboj hawaryli. Kazali, što ų wialikim lesie, u samaj jaho siaredzinie jość maleńkaja horka, što nawokał kalučymi kustami parasła. Kab praleści praz hetyja kusty, dyk možna ųbačyć u skale wylam, jaki wiadzie da palanki, dzie zaųsiody, jak letam, tak i zimoy, palicca wohnišča, a pobač staić wojska śpiačych rycaraŭ. Kožny z ich trymaje ų rukach napahatowie aružža, kožny z ich siazdić na kani, usie ų pancyrach.

Kolki ich? Nichto nia ličyŭ, dy i nie paličyć. Prabawali rabić śpisy, ale ničoha nia wyjšła. Bielaruskija heta wajaki — addaŭna śpiačyja rycary. Čakajuć jany swajej chwiliny, kab razam abudzicca z swaim pawadyrom kniazem Usiasławam. I tolki raz na stalećci, kali bjuć zwany na Wialikdziej, pračychajuca jany, słučhajuć, što na świcie dziejecca. Nichto ich adtul nia kliča i nia budzić. Ab hetych rycarach mała chto j wiedaje.

Budzicca kniaź i rycary i čakajuć na zoŭ i słučhajuć... Ale prachodzie hadzina, i ųžnoŭ nawokał hłučhaja cišynia. Sumny

Zdareńnie.

Bielaruski chłopczyk papaŭ u Prusach da niamieckaha haspada-ra za pastucha. Jon čuŭ, što Niemcy skupyja i z adnej mierki kormiac pastuchoŭ cełaje leta, zaležna ad taho, skolki chłapiec ųjeść pieršy raz. Jakraz byli klocki. Chłapiec nia moh ųjeści, ale bajaŭsia paķinuć, kab druhi raz haspadynia nie pamienšyla mierki. Woś pastuch niaznačna staŭ klocki składać za pazuchu, a jeści tolki poliŭku. Až raptam, jak wyla-ziŭ z za stała, začapiŭsia za roh i... ųniurok tresnuŭ, a klocki pasyपालisia na ziamlu.

— O, ferfluchter! — zakryčaŭ Niemiec: — chłapiec dziurawy...
I adprawiŭ jaho damoŭ.

kniaź moŭčki chilić haławu i pawoli zasynaje. Nawokał usio ųci-chaje, nia čuwać hutarak... iznoŭ śpiać rycary. Kab u tuju časinu, kali jany pračchnucca, kryknuć, paklikać ich, dyk za taboj i pojduć. Moža my, maładyja, dapilnujem, kali jany prabudziacca i pawiadziom ich za saboj? Dyk ųbirajcieszia i budźcie hałowymi, bo chutka nastanie toj čas, kali jany pračnucca!..
S. ų.

III. Połackaje kniaźstwa.

Kniazci: Barysłaŭ, Bračysłaŭ i Usiasłaŭ.

Pa śmierci Iziaslawa kniażyŭ u Połacku jaho syn Barysłaŭ. Jon raspačaŭ baraćbu z Kijeŭskim kniaźstwam za Noŭharad, Wiciebsk i ųswiat. Praz hetyja harady jšoŭ tady wialiki handlowy ślach z zachadnia-paŭnočnaj Eŭropy ų Hrecyju na ųschod. U čyich rukach byli hetyja harady, toj mieŭ mahčymaść zdabywać wialikija bahac-twy. Barysłaŭ zmusiŭ Kijeŭskaha kniazia Jaraslawa zračysia Wiciebska i ųswiata. Sprečka za Noŭharad ciahnułasia dalej za Barysławaha nastupnika Bračysława, a najbołšy razhar hetaj sprečki nastupiŭ za Bračysławaha syna Usiasława.

Połackaje Kniaźstwa za časoŭ kniaźańnia Usiasława zdabyło sabie wialikuju siłu i daloka razšyryła swaje miežy. U baraćbie z Kijeŭskim Kniaźstwam za piaršynstwo ų uschodnia-sławianskim świcie Usiasłaŭ zdabyŭ daloki na poŭnačy Noŭharad. Paŭdnio-wa-ruskija, abo inakš kažućy — Kijeŭskija kniazci zmowilisia miž saboju pamiećci heta i ų 1067 h. napali na Bielaruś. Kala Miensku spatkaŭ ich z swaim wojskam kniaź Usiasłaŭ. Wojska jaho adnak bylo raźbita. Ale i paŭdnio-wa ruskija kniazci taksama nia mieli ųžo siły iści dalej i prasili Usiasława ų svoj łahier, kab zrabić z imi zhadu. Usiasłaŭ zhadziŭsia i z dwuma synami ųdaŭsia da ich. Kijeŭskija kniazci schapili Usiasława i jaho synoŭ, zakawali ų łan-cuhi i adwiazli ų Kijeŭ. Niadoŭha adnak-ža tamišia Usiasłaŭ u pa-

lonie. Na druhi hod kijaŭlanie prahnali swajho kniazia, a na kniaży pasad zaprasili z wastrohu slaŭnaha—połackaha kniazia. Ale Usiasławu milejšaja była Bielaruś, rodny Połacak, čymsia zo-łatam akawany Kijeŭski wialikakniaźacki pasad i jon adtul uciok.

Niewiasiołaja była staraść Usiasława. Kijeŭski kniaź Manamach urywaŭsia časta na Bielaruś, nišćyŭ harady i zabiraŭ ludziej u pałon. Prybity horam i zmučany baraćboj u abaronie Bačkaŭščyny, kniaź Usiasłaŭ pa 57-mi hadoch kniaźańnia pamior.

Pamiac ab hetym mudrym i ad-wažnym kniazci, jaki stolki pracy i muk pałażyŭ dla swajej Bačkaŭščyny, doŭha żyła ų našym narodzie, jaki doŭha pijaŭ ab im pieśni i razkazywaŭ kazki-lehiendy.

W. Jermałkowič.

× **U Kitai jość užo 3 miliony katalikoŭ.** Pawodle abličenniaŭ Katalickich Misijaŭ, u Kitai jość užo 3 miliony katalikoŭ. Ličba heta adnak, u paraŭnaŭni z wialikim likam kitajskaha narodu, jość wielmi jašče maleńkaja.

× **Katalickaść u paŭdzionnaj Afrycy.** U paŭdzionnaj Afrycy ličba katalikoŭ u 1936 hodzie ŭzrasła na 450.932 asoby, što aznačaje pryrost 38.000 u praciahu adnaho hodu.

× **Amerykanskaja pošta prociŭ niemaralnaści.** Hałoŭny dyrektor pošty ŭ Zlučanych Štatach paŭnočnaj Ameryki zajawiŭ, što pošta nia budzie pryjmać da ekspedycyji časapisaŭ i knižak, abražajučych maralnaść.

× **Katalicyzm u Amerycy.** U Zlučanych Štatach katalicyzm robić wialikija postupy. Ličba katalikoŭ pierajšla 20 milionaŭ; jość tam 30250 ksiandzoŭ, 193 duch. seminarijaŭ, 191 kat. wyšejšych škołaŭ dla mužčynskaj moładzi i 661 dla žanočaj moładzi. Kožnaha hodu 15.000 moładzi kančaje hetyja školy. Ciapier jość u Zlučanych Štatach bolš 250 katalickich pišmieńnikaŭ, z jakich 25 atrymała naharody Nobla.

× **Katechizm u japonskaj mowie.** U śniežni 1936 hodu wyjšaŭ z druku katechizm u japonskaj mowie. Nad jaho wydańniem pracawali ceły hod džwie komisiji pad kiraŭnictwam biskupa Tokija Šambona.

× **Manifestacyja dziaciej.** U Montrealu ŭ Kanadzie (Ameryka) adbyłasia relihijnaja manifestacyja 10.000 dziaciej 11 narodnaściaŭ. Jany złažyli ŭračystaje pryračeńnie wiernaści Kaścioła.

× **Kanhres rabotnickaj moładzi.** U Paryży maje adbycca ŭ lipni hetaha hodu kanhres francuskaj rabotnickaj katalickaj moładzi. Maje ŭziać u im učaście 60.000 asob.

× **Misijanery z Irlandyi.** Z Irlandyi wyjechali ŭ 1936 h. 174 misijanery na misyjnuju pracu ŭ Afryku, Kitaj, Kareju, Indyju,

Ameryku i na wastrawy Spakojnaha Akijanu.

× **Kaścioł dla hłuchaniemych.** U Londynie (Anhlija) wybudawali kaścioł dla hłuchaniemych. Aŭtar u tym kaściele ŭstaŭлены tak, kab usie mahli dobra bačyć ksiandza. Ksiondz prahawarwaje da hłuchaniemych znakami i ruchami.

× **Pamiatnik pa 4.600 zabitych ksiandzach.** U Francyi ŭtwaryŭsia kamitet, jaki ŭ pamiać zabitych 4.600 ksiandzoŭ, što zhinuli ŭ abaronie bačkaŭščyny padčas sušwietnaj wajny, pastanawiŭ pastawić im pamiatnik. Pamiatnik hety stanie na adnej hary ŭ Paryży.

× **Ciapierašni skład kardynalskaj kalehii.** U 1937 hodzie ŭ skład kardynalskaj kalehii ŭwachodziać: 37 kardynałaŭ italjanců i 29 inšych narodnaściaŭ. Z hetych astatnich 5 francuzaŭ, 4 hišpancy, 4 amerykancy, 3 niemcy, 2 čecha-sławaki, 2 palaki, 1 belhijec, 1 madziar, 1 partuhalčyk, 1 arhientynčyk, 1 brazylijčyk, 1 austryjak i 1 žychar dalokaha ŭschodu.

× **Sprawa kananizacyi bł. Andreja Baboli.** 19 h. m. mielasia adbycca pasiedžańnie adpawiednaj komisiji pad kiraŭnictwam św. Ajca ŭ sprawie kananizacyi bł. Andreja Baboli. Z pryčyny adnak chwaryby św. Ajca pasiedžańnie heta adložana na čas paźniejšy.

× **Sprawa relihii ŭ Niemieččynie.** Pałažeńnie Kaścioła ŭ Niemieččynie jość wielmi paważnaje. Niadaŭna u hetaj sprawie ŭ św. Ajca była delehacyja niemieckaha episkopatu, jakaja pierahawory z św. Ajcom wiała dawoli doŭhi čas. Hitlerizm choča wyrwać z dušy moładziaży relihiju, a z hetym i pačućcio ludzkaści.

× **Eucharystyčny kanhres u Manilli.** Ad 2 da 7 lutaha ŭ mieście Manilli, na filipinskich wastrawach, adbywaŭsia eucharystyčny kanhres. Brała ŭ im učaście ponad 300.000 asob z 40 dziaŭcamaŭ.

× **U Niu-Jorku** na 7.600.000 žycharoŭ jość 1.734.000 katalikoŭ i 1.765.000 żydoŭ. Kataliki majuć

430 kaściołaŭ, żydy kala 1000 synahoh.

× **List meksykanskaha episkopatu.** Meksykanski episkopat niadaŭna wydaŭ pastyrski list, u jakim haworycca ab abawiazku katalikoŭ u sprawie wychawańnia moładzi.

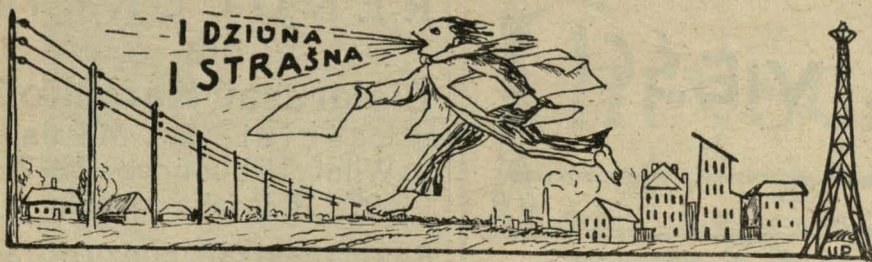
× **Stan zdarožja św. Ajca Piusa XI palapšajecca.** Iznoŭ pryjmaje na hutarku kardynałaŭ, a 7 lutaha z pryčyny zakančeńnia eucharystyčnaha kanhresu ŭ Manilli skazaŭ pramowu praz radyjo. 12 lutaha miesiaca św. Ajciec światkawaŭ 15-cihodździe swajej karanacyi.

× **Siabry niemieckaha episkopatu ŭ św. Ajca.** św. Ajciec pryniaŭ niadaŭna na aŭdyjencyi delehacyju niemieckaha episkopatu. Pašla aŭdyjencyi ŭ św. Ajca pryjmaŭ ich jašče kardynał Pačelli. Watykanskija kruhi padčorkiwajuć značeńnie hetaj aŭdyjencyi. U žwiazku z hetym kažuć, što ŭ astatnim pastyrskim liście niemiecki episkopat zaniaŭ wyraznaje prociŭkamunistyčnaje stanowišča i razam wyraziŭ protest proci ŭcisku kaścioła ŭ Niemieččynie nacjanał-socyalistami.

× **Relihijnaja baračba ŭ Niemieččynie.** Z Berlina pawiedamlajuć, što wyjšla prawa, pawodle jakoha dzieci, majučyja 14 hadoŭ, móhuć biez dazwołu bačkoŭ wystupać z Kaścioła. Najwyšejšaje kiraŭnictwa protestanckaj cerkwy ŭ Niemieččynie dziela hetaha zwaročwaje ŭwahu bačkom, kab bolšuju ŭwahu kłali na ŭzhadawańnie dziaciej.

× **Relihijnaje ażyŭleńnie ŭ Sibiry.** Antyrelihijnaja prapahanda ŭ Sibiry asłabła. Naadwarot — astatnim časam, jak pawiedamlajuć hazety, pačali tam dziecić relihijnaja arhanizacyi, da jakich naležać lekary, wučyciali, biblijotekary i mnoha studenckaj moładzi. Prawastaŭnyja i żydy ŭ relihijnaja światy nia wychodziać na rabotu.

Hitler nowaj mierkaj mieryć —
Pačynaje ũ Boha weryć!
I kryčyć, pa świecie trubić:
Boh—jon kaža — Niemcaŭ lubić...
Sam jon, Hitler, — prosta dziwa!
Żywieć wielmi sprawiadliwa:
A Francuzaŭ, čysta-hładka,
Lubić tak, jak woŭk jahniatka.
Anhličanku, staru-babu,
Lubić tak, jak busiel żabu.
Tolki, kaža, z ũsiaho świetu
Znać nia choča jon Sawietaŭ:
Najpierš pojdzie, choć sam zhinie,
Dać swabodu Ukrainie.
Ukraincaŭ skončyć wiešać, —
Bielarusaŭ pojdzie ciešyć,
I tak dalej, choć pamału,
Dojdzie tolki... da Urału.
A ũžo tam z uschodu sonca
Licha pryniasie Japonca.
Bolš nia budzie čaho kraści —
Świet padzielać na dźwie čaści;
Buduć żyć tahdy pryhoža.
Hitler kaža: „Boh pamoža“!...

Pa Rasiei chodziać strachi:
Ludzi pišucca ũ manachi.
Choć nia molacca da Boha, —
Ŭstajuć rana, śpacić nia mnoha.
Kamisary — waźny šyški —
Štodzień pościać, lepš, jak mniški;
I pracujuć bolš, jak muły,
Jak manachi kameduły.
Kamsamolcy j kamunisty
Maŭčać lepiej, jak Trapisty.
Nawat samy waźny tuzy
Horš abdziorty, jak Kartuzy!
A ũžo Trocki z cełaj świtaj
Zapisaŭsia ũ Jezuity.
Radek-Sobelson z kahałam
Ichnym byŭ Prawincyjałam.
Żywuć ludzi ũ brackaj zholdzie,
Kali strach pa skury chodzie.
Dziady-baby bosy j hoły,
Adnym słowam, jak anioły!
Jak manachi, dy na mory,
Šepčuć ũsie: „Memento mori!“
Lawon Wietrahon.

A ũsio-ż trymajemsia.

Żodziški, Wialejski paw.
My, bielarusy ũ Żodziškach, choć
nas z usich staron padważywajuć,
swajho bielaruskaha nacyjanalna-
ha hruntu nie pakidajem. My što-
raz bolš raściom, macujemsia i za
swajo staim hruźmi! Ŭ našy du-
šy bielaruskaja sprawa zalahła
nadta hłybaka i my nikoli z jeju
nie razstaniomsia!

Praŭda, nam ciapier u Żodziš-
kach baraćba za bielaruskija spra-
wy nia nadta ũdajacca. Prajhrali
my bielaruskuju mowu ũ kaściele
i naš hurtok Bihiku zakryty! Ale
my zaŭsiody wierym u praŭdu i
sprawiadliwaść. ż.

Żadajuć swajho.

Usielub, Nawahradzki paw.
Narod u nas ciomny, hazet i kni-
żak mała chto čytaje, niama dzie
ich brać. Dzieci chodziać u pol-
skija školy, adnak karyšć z heta-
je nawuki małaja, bo našym dzie-
tkam ciażka zrazumieć polskuju

mowu. Woš ciapier majuć wučyć
čytać i pišać usich chłapcoŭ, ja-
kim nadchodzieć čas wajskowaj
słuźby. Karysna heta, ale sumna,
bo ũsie jany ũžo chadzili ũ pol-
skuju szkołu i na praciahu paru
hadoŭ patrapili ũsiaho zabycca.

Ŭ carkwie ũ nas, jak wieda-
ma, bahasłużeńnie ũ carkoŭna-
sławianskaj mowie, a kazaŭni
parasiejsku. Ciapier chodziać słu-
chi, što byccam jość zahad baha-
służeńnia papolsku; sialanie na-
šyja hetym da hłybi ũzburanyja,
kali heta staniecca, dyk carkwa
tady budzie zusim pustaja.

Niekatoryja ciomnyja adzinki
padburajuć ludziej da żydoŭskich
pahromaŭ, ale narod naš prociŭ
usiakich hwałtaŭ.

Polskija kulturna-prašwietnyja
arhanizacyi ładziać pradstaŭleŭni
i inš., ale heta nia maje nijakaha
ani ũpływu, ani wyniku. Narod
naš žadaje ašwiety ũ swajej rod-
naj bielaruskaj mowie.

Tola Dzičok.

Z palityki

× Jehorow u Litwie. 16. II pry-
padała nacyjanalnaje ũwiata Litoŭ-
skaha Narcdu. Ŭ hety dzieŭ u
Koŭnie haściŭ sawiecki maršałak
Jehorow. Litoŭcy prymali jaho
duža ũračysta.

× Palityčnaje palawaŭnie.
Niadaŭna ũ Bielawieskaj pušcy
adbyłsia palawaŭnie, na jakim
byŭ Prezydent Polšcy i roznyja
zahraničnyja dyplamaty, što pra-
bywajuć u Wařawie. Piybyŭ na
heta palawaŭnie tak ũa i niamec-
ki premier Goering.

× Ŭ Japonii niespakoj. Idzie
palityčnaja baraćba miź wojskam
i parlamantom. Fkazwajacca, woj-
ska maje tam bolšyja ũpływy i
značeŭnie, jak parlamant. Heta
znača, što fašyzm raście i tam.

× Ŭ SSSR zaŭwaźwajacca niej-
kaje napruźaŭnie miź Stalinam i
Warašyławym. Kažuć, što hetaje
nieparazumieŭnie jość wynikam
zahadu Stalina dla G.P.U. pra-
wieści čystku ũ kamandzie čyr-
wonaj armii.

Ŭ suwiazii z apošnimi tam pa-
dziejami ministar zahraničnych
spraw Litwinaŭ byccam maje stac-
ca ambasadam u Londynie abo
Paryży. Taksama pašla wiedama-
ha apošniaha „trackistoŭskaha“
pracesu ũ Maskwie, asudžanych i
nierasstralanych Radka, Sakolni-
kawa, Arnolda i Stroiława wysłali
ũ Sibir.

× Ŭ Polšcy adbyŭsia kanhres
polskich socyjalistych. Pastanoŭ-
lena i dalej barocca za demokra-
cyju. Ab nacyjanalnych mienša-
ciach nie hawaryli ničoha. A škoda!

× Ŭ Hišpanii chatniaja wajna
ciahniecca dalej. Miź paŭstanca-
mi i wojskam uradu iduć krywa-
wyja bai. Apošnim časam paŭ-
stancy ũziali horad Malahu, pało-
żany nad Miźziemnym moram.

× Z biezrobotnymi nia ũar-
ty. Niadaŭna ũ Kujaŭskim Radzie-
jowie ũ Polšcy kala 150 biezra-
botnych uwarwałasia ũ mahistrat,
u biura burmistra Jazepa Kassoŭ-
skaha, žadajućy wyplaćy zapamo-
hi. Kali hety adkazaŭsia, biezra-
botnyja pawalili jaho na ziamlu
i chwaciŭšy za nohi wywałakli pa
schodach z mahistrackaha biura
na rynek, a pašla ũskinuli jaho
na prajaždźajućuju furmanku i
wywiazšy za miesta, ukinuli ũ roŭ.
Ŭ ũwiazku z hetym aryštawali 8asob.

× Anhlija zbroicca. Apošnim
časam Anhlija raspačala šybkaje
zbrajeŭnie. Pieradusim zabiašpieč-
waje narod pierad hazowymi na-
padami.

— **Jad wużaki jak lekarstwa na katar.** Dr. A. Mechner świerdzi, što silny katar chutka ūstupaje, kali chwory budzie nacirać plačo maścijaj, majučaj u sabie jad wużaki.

— **Miljardy ū pamieščańni žabraka.** U Rašawie padčas eksmisii žabraka Herša štabsareta znajšli ū jaho pamieščańni miż latami nieskalki miljardaŭ marak polskich, niemieckich, karon i 800 zł.

— **Paščenku mamuta** razam z zubami wahi niekalki dziesiatk kilahramaŭ znajšli ū race Wistoku pad Dembicaju.

— **Z Adesy pawiedamlajuć,** što pabiareža čornaha Mora pakrylasia lodam. U prystani staić panad 30 karabloŭ sawieckich i zahranicznych, uwiąznienyh lodam. Płyćcio adbywajecca pry pomačy łamačoŭ lodu.

— **650 asob zhinuła ū teatry.** U Antung u Mandžuko wybuchnuŭ u teatry pażar, u wyniku čaho 650 asob zhinuła, a 28 mocna aparanych pierawieźli ū špital.

— **Sierčyki pataniejuć.** Używańnie sierčykaŭ u Polščy ūščiaż zmienszajecca. U 1935 h. używańnie zmienszylasja da pałowy, čymśia ū 1928 h. Ministerstwa Skarbu wiadzie dziela hetaha pierahawory z siarčykowymi pradpryjemstwami ū sprawie abnizeńnia cany, kab hetkim sposobam zbolšyć ich używańnie.

— **Drewa lahčejšaje za korak.** Na zachodnich indyjskich astrawoch znodziena drzewa, jakoje ważyć usiaho pałowu tahu, što korak. Jość jano taksama hibkaje, mocnaje i wytrymalaje. Pa 4—5 hadoch wyrastaje jaho 15—20 metraŭ.

Z K r a j u.

— **Hoład.** U pawietach Brastawskim, Patawskim i Dzisienskim mnohija sialanie ūžo zusim nia majuć zbožža i farmalna haładujuć. Ahulnuju ličbu haładajućych padajuć na 100 tysiać asob. A ab dapamozie bolš haworycra, jak robicca.

— **Biaz školy.** Hazety padajuć, što 53 tysjaćy dzieciej na Palešsi nia majuć nijakaj školy. Jakija z hetaha buduć wyniki dla kultury kraju, koźnamu jasna. Treba, kab adpawiednyja ūłady źwiarnuli na heta ūwahu.

— **Elektryka na našych ziemiach.** Na elektryfikacyju našych ziemiłaŭ praznačana ū hetym hodzie 1.800.000 zł. Ma je nastupić elektryfikacyja Rudzišak, jakija buduć mieć elektryčnaść z Trokaŭ. U Maładečnie siła elektroŭni budzie pabolšana, skul elektryčnaść atrymaje Lebiadziewa. Taksama majuć pradoužyć elektryčnuju liniuju z Wialejki na Kuraniec, Krywičy i Budslau i z Stoupcau na Rubiežawa, Naliboki i Dareŭna. Pry hetym treba skazać, što pad uzhladam

elektryfikacyi, našyja zemli stajać na apošnim miescy ū polskaj dziarżawie.

— **Lik wučniaŭ u himnazijach Wilenskaha wokruhu.** U hetym školnym hodzie ū uradawych himnazijach, pawodle ūradawych abličeńniaŭ, u Wilenskim školnym wokruzie, da jakoha naležać: Wilenskaje, Nawahradzkaje i časć Biela-stockaha wajawodztwa, jość 8.004 wučni, u hetym liku 4369 chłapcoŭ i 3635 dziaučat. Pawodle nacynalności: **bielarusau** 496, palakoŭ 6108, żydoŭ 930, ukraincaŭ 61, niemcaŭ 13, rasiejcaŭ 8, inšych 138 i 48 „tutejšych“.

U himnazijach prywatnych wučycra 5615 asob, chłapcoŭ 2584 i dziaučat 3031. U hetaj ličbie: **bielarusau usiaho** 95, palakoŭ 1943, żydoŭ 2370, litwinoŭ 336, niemcaŭ 4, rasiejcaŭ 167, ukraincaŭ 2 i 50 „tutejšych“.

Wilenskaja chronika.

Litoŭskaje Nacyjanalnajje Świata adbylosja 16.11. Biel. Nac. K-t z hetaj nahody pieradaŭ Litoŭcam pišmiennaje prywitańnie, bo wusna witać nia było pazwolena.

Petardy (pryłada z nabojem porachu) niechta padkladaje pad żydoŭskija kramy. Užo bylo niekalki takich zdareńniaŭ. Apošnim časam byla takaja petarda padložana pad kwateru rabina Rubinštejna.

Jubilej u Rasiejcaŭ. 11.11. minuła 100 hadoŭ ad śmierci najwialikšaha rasiejskaha paeta A. Puškina. Jubilej hety wileńskija rasiejcy swiatkawali duža ūračysta.

8 tysiać biezrobotnych. U minulym tydni ūsiech zarejestrawanych biezrobotnych naličali 8 tysiać.

336 psychična chworych. Na ūtrymańni m. Wilni znachodzicca 336 psychična chworych. Mahistrat wydaje na ich u hod 200 tysiać.

Budžet m. Wilni sioleta budzie 1.200.000 zał. Hrošy hetyja pojduć na roznyja potreby miesta.

Študenty endeki U. S. B. za pracu biarucca nieachwotna, jany dalej zahaniajuć żydoŭ na asobnaje miesca, a z hetaha wychodzić zabureńni i bojki.

Nr. 6 „Jaunimo Draugas“, orhan litoŭskaj moładzi, byŭ skanfiskawany.

Chleb daražeje. Chleb u hetym hodzie ūščiaż daražeje. Apošnim časam kilo razowaha chleba kaštuje 28 hr., šeraha — 34 hr., bielaha — 36 hr.

Hrypa. Ad daŭžejšaha ūžo času mnoha ludziej chwareje na hrypu. Z hetaj pryčyny praz niekatory čas byli pazačynianija ūsie školy.

REKOLEKCYI dla Bielarusau Katalikoŭ u kaściele św. Mikalaja u Wilni adbuducca 25, 26, 27 i 28 lutaha sioleta.

Rekolekcyjami budzie kira-
wać Ks. J. HERMANOWIC,
maryjanin.

Pačatak rekolekcyjaŭ a hadz. 18.

Paštowaja skrynka.

B H B. Prošbu Wašu spońnili. Pašyracijie „Chr. D.“ i prysylajcie adrasy na probu.

Ks. P. T. Za adrasy dziakujem. I. K. z pad Nawahradka. Pašylajem akuratna. Pytajcie na poście.

Prytułski z pad Dziawienišak. Atrymali, skarystajem. Prysylajcie probnyja numary!

Merečanin z pad Turhiel. U swaim čase skarystajem.

Ž. Drukujem, nie zabywajcie ab nas! Juračka T. List Twój adalai L. W. Jon kazaŭ, što Wašu prošbu spońnić.

L. L. Wieršyk zmiaščajem, inšyja rečy slabuja. Pašyracijie „Chr. Dumku“, prysylajcie tak-ža adrasy na probu.

J. B. Z karespandencyi skarystajem u numary nastupnym.

Ks. W. Š. Atrymali, pakrysie budziem karystać.

H. B. Atrymali, pakrysie budziem karystać.

M. P. z pad Alkowič. Krychu skarystajem. Pišycie koratka, budzie lepš. „Chr. D.“ wysylajem akuratna. A kali nie atrymajecie, dyk pišycie, my wyšem druhi raz. Prysylajcie probnyja adrasy.

P. W. z pad Waranowa. Pašylajem pakulšto adzin numar, kali treba bolš, — pišycie.

A. Dzičok z pad Usieluba. Atrymali, dziakujem i za matarjal i za cioplyja slowy. Karespandencyju i wierš drukujem u hetym numary. Mahčyma, što paprawiŭšy, skarystajem u swaim čase i z inšych. Duža nam pryjemna, što Wy, jak prawasłaŭny, budziecie nas infarmawac ab relihijnym žyćci našych bratoŭ, prawasłaŭnych bielarusau.

I. G. z pad Dziatława. Hazetu pašylajem, čakajem na padpisku.

Prawasłaŭny z pad Miadzieła. Dziakujem, skarystali. Tymbolš ceny Waš hołas, što Wy prawasłaŭny. Miesca ū nas mała, dyk musili skaracić Wašu karespandencyju. Nia hniewajciesia.

Na „Chr. D.“ prysłali: Ks. K. S. — 2,40, Uł. D. — 1,20, H. M. — 1,00, Al. C. — 1,20, B. S. — 1,20, I. M. — 1,00, A. Z. — 0,60, St. G. — 0,60, I. P. — 0,50, G. G. — 2,40, I. D. — 1,20, I. P. — 0,60, I. L. — 0,60, K. P. — 1,20, K. N. — 0,60, A. h. Ch. — 0,60, I. Č. — 0,60, Ks. I. T. — 37,00.

(d. b.).

„Chr. Dumka“ wychodzić: 5 i 20 koźnaha miesiaca.
Padpiska na hod — 2 zł. 40 hr., na paŭhoda — 1 zł. 20 hr., na try miesiacy — 60 hr. Čana asobnaha numaru — 10 hrašoŭ.
Adras Redakcyi i Administracyi: Wilnia (Wilno), Zawalnaja wul. № 1—2.

Redakcyjnaja Kalebija: Ks. Dr. I. Rešeć, Wincuk Adwažny, Ks. Ad. Stankiewič, W. Jermalkowič
Adkazny redaktor KS. AD. STANKIEWIČ. × časapis wychodzić z dazwołu duchoŭnaj ūlady. × Wydawiec „BIELPRES“.

Bielaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Wilnia, Zawalnaja wul. № 1.